

From Sea to Source 2.0

TEKST
Arno van 't Hoog

FOTOGRAFIE
Zeb Hogan en Herman Wanningen

“Verdwijnen van vismigratie bedreigt miljoenen mensen”

From Sea to Source 2.0 is met 359 pagina's een kloeke bijbel geworden. Het boek werd in april tijdens World Fish Migration Day gepresenteerd en illustreert andermaal het belang van vrij stromende rivieren voor vis, natuur én mens. Visionair sprak met hoofdredacteur Peter Gough.

Brink, K., P. Gough, J. Royte, P.P. Schollema & H. Wanningen, 2018. From Sea to Source 2.0. Protection and restoration of fish migration in rivers worldwide. 359 pp.

De uitgave is gratis te downloaden via: www.fromseatosource.com. Gedrukte exemplaren zijn via deze site te bestellen. Kosten bedragen 25,- euro, exclusief verzending.

Er is twee jaar aan From Sea to Source gewerkt en deze bundel staat vol met bijdragen en analyses van het belang van vrijstromende rivieren, obstakels voor vismigratie en hoe die kunnen worden weggenomen. Dat levert al met al een opvallend gemengd beeld op: spectaculair ontdammen in Europa en Verenigde Staten en opzienbarende nieuwbouw van dammen in China. In onze streken groeit het besef van de grootschalige teloorgang die is opgetreden door het verdwijnen van vrijstromend water. We proberen de overgebleven scherven van een ooit grandioos ecologisch servies te lijmen. Ondertussen lijkt men elders op de wereld bereid om een nog complete porseleinkast bij het grofvuil te zetten stellen. Het boek beschrijft bijvoorbeeld de komst van een vismigratierivier in de Afsluitdijk, terwijl er 134 nieuwe dammen gepland staan in de Mekong.

Optimistische boodschap

Onderzoekers proberen in het boek kennis van op de ene plaats opgedane ervaringen en misstappen te koppelen aan nieuwe projecten. Ze willen burgers, politici, overheden, banken en ingenieursbureaus meer doordringen van de mogelijkheden om slimme plannen te maken. Of als het even kan, af te zien van aanleg van stuwen en dammen, omdat de ecologische en maatschappelijke kosten veel hoger zijn dan de opbrengsten van groene energie. In het boek staat een wereldkaartje van geplande dammen met waterkracht. Vooral stroomgebieden in Azië, Zuid-Amerika en de Balkan kleuren rood van de nieuwe projecten. Je zou zwartgallig kunnen worden van zoveel blinde ingenieursdrift, maar From Sea to Source 2.0 weet juist door het presenteren van successen, scherpe cartoons en fraaie fotografie een optimistische boodschap te brengen.

Het boek is zo rijk aan visbiologie en rivierecologie, dat er geen ruimte is voor moedeloosheid.

Lokale gemeenschappen

Peter Gough was voor de derde keer op rij als hoofdredacteur betrokken bij de uitgave From Sea to Source. Gough is milieukundige en heeft als hoofdadviser vis en visserij bij Natural Resources Wales dagelijks te maken met de problemen rond visstandbeheer en vismigratie. “Bescherming van zalm en zeeforel is erg belangrijk in mijn werk. Deze trekvisen staan onder grote druk door diverse oorzaken, zoals de vermindering van de overleving in zee. Maar ook bedreiging van hun zoetwaterhabitat speelt een rol, door toenemende druk van intensieve landbouw en visserijsterfte. De Kaderrichtlijn Water stelt dat we een goede ecologische status van onze waterlichamen moeten bereiken. Het betekent dat we

belemmeringen voor vismigratie en schadelijk landgebruik moeten aanpakken, terwijl we ook moeten zorgen voor een gezonde vispopulatie. Op dit moment zit de grootste uitdaging in Wales in bedreiging van de waterkwaliteit door de intensieve melkveehouderij; het beheer van meststoffen zodat die de rivieren niet vervuilen.”

Derde editie

Waarom een derde editie vroegen wij Gough? “Bij het maken van het eerste boek met Herman Wanningen en Peter Paul Schollema in 2006 beseften we dat wij dezelfde ambitie delen voor bescherming van trekvis in Europa. Maar we realiseerden al snel dat deze uitdagingen over de hele wereld spelen. We wilden anderen in staat stellen om meer te doen en dat leidde tot het tweede boek, met fraaie voorbeelden van migratieprojecten over de hele wereld. Een paar jaar geleden werden plannen gemaakt voor een derde boek. Onze bedoeling was niet alleen overheidsinstanties kennis aan te reiken maar ook om lokale gemeenschappen, politici en hengelsportorganisaties in staat te stellen vismigratie te verbeteren.”

Blijvende uitdaging

“Gelukkig komt er meer aandacht voor vrije vismigratie, maar het is nog steeds een grote uitdaging door de commerciële belangen van andere partijen die pleiten voor het ontwikkelen van dammen en waterkracht”, benadrukt Gough. “Het stellen van Europese doelen en beleidsrichtlijnen is allemaal goed en wel, maar de samenleving als geheel moet gaan

beseffen wat nodig is om rivieren en trekvis te beschermen. Het ont dammen van rivieren is niet zo moeilijk en bovendien levert het economisch voordeel. Dit door de sterk verbeterde visserij en ecotoerisme. Elders in de wereld ligt het veel moeilijker. In Azië, Afrika en Zuid-Amerika zijn radicale plannen voor honderden dammen in ontwikkeling. Dit bedreigt het welzijn en de eiwitvoorziening van honderden miljoenen mensen. De bescherming van trekvis is letterlijk een kwestie van leven en dood, aangezien migratie een voorwaarde is voor de omvang en veerkracht van vispopulaties. Ik denk dat From Sea to Source dit risico in ieder geval onder de aandacht heeft gebracht.”

Waterkracht

Ondanks het aanleggen van vistrappen worden er nog steeds waterkrachtcentrales aangelegd. Volgens Gough blijven deze centrales een heikel punt: “Er is een duidelijke mismatch tussen de ontwikkeling van waterkracht en trekvis die dammen en turbines op hun pad tegenkomen, plus verandering in het gedrag van rivieren na voltooiing van dammen. Aanleg van vistrappen en vispassages is slechts een deel van de oplossing, want vistrappen zijn bijvoorbeeld zinloos als de paai- en opgroei-gebieden stroomopwaarts verloren gaan. Vaak zijn vispassages gebaseerd op ervaringen met zalm op het noordelijk halfrond en is er weinig of geen aandacht voor de specifieke eisen van andere vissoorten. Belangrijkste les is dat we de specifieke habitateisen en gedrag van vispopulaties goed moeten onderzoeken en begrijpen. De crux zit in het feit dat we

vanaf het begin rekening houden met ecologische eisen van vis, en niet pas op het moment dat het technisch ontwerp van een dam is voltooid. Het is ook van cruciaal belang om alternatieven te overwegen, met minder impact op het milieu.”

Onuitwisbaar stempel

Wat betreft de toekomst is Gough voorzichtig optimistisch: “We hebben inmiddels gezien hoe trekvispopulaties kunnen herstellen na lokaal uitsterven. De industriële revolutie leidde tot de uitroeiing van populaties zalm, zeeforel en paling in een groot deel van Europa. Nadat de verontreiniging eenmaal was verdwenen, kwam herstel op gang, soms geholpen door lokale herintroductieprogramma's. Dus het wegnemen van vervuiling en barrières heeft geleid tot het herstel van visbestanden. Dat laat zien hoe veerkrachtig vissen kunnen zijn. Toch zullen de meeste rivieren in Europa niet meer de oude worden. De mens heeft een onuitwisbare stempel gedrukt. De rivieren hebben nieuwe vormen en functies gekregen. De uitdaging is om de impact op trekvis te minimaliseren. De Kaderrichtlijn Water betekent dat we in ieder geval in Europa geen verdere verslechtering van de ecologische toestand van onze rivieren mogen accepteren. En waarom kan dit niet ook elders in de wereld het geval zijn? Veel grote waterkrachtprojecten op het zuidelijk halfrond worden gefinancierd met fondsen uit de Westerse wereld, dus misschien moeten we overwegen hoe we ervoor kunnen zorgen dat er verstandiger wordt geïnvesteerd. ■

In Azië staan honderden dammen op de planning, dit bedreigt de voedselvoorziening voor zeer veel mensen.

